

Contract de asistență juridică. Inserarea în contract a unui pact de quota litis. Sancțiunea aplicabilă

Cuprins pe materii: Contracte

Index alfabetic: acțiune în constatare

- nulitate absolută
- contract de asistență juridică
- onorariu de succes
- pact de quota litis

Statutul profesiei de avocat, art. 132, art. 134 alin. (6), art. 135 alin. (1) – (2)

Din economia art. 135 din Statutul profesiei de avocat rezultă faptul că este interzis avocatului să-și fixeze onorariile în baza unui pact „de quota litis”, care este o convenție încheiată între avocat și clientul său, înainte de soluționarea definitivă a unei cauze, convenție care fixează exclusiv totalitatea onorariilor avocatului, în funcție de rezultatul judiciar al cauzei, indiferent dacă aceste onorarii constau într-o sumă de bani, un bun sau orice altă valoare.

Astfel, este nul absolut contractul de asistență juridică care cuprinde un pact de quota litis stabilit sub forma onorariului de succes, onorariu care nu îndeplinește condiția proporționalității raportat la natura și complexitatea cauzei și nici a echitabilității, avocatul cunoscând faptul că nu există riscul unei pierderi.

Secția a II-a civilă, Decizia nr. 2131 din 30 mai 2013

Notă : În decizie au fost avute în vedere dispozițiile din Statutul profesiei de avocat astfel cum erau în vigoare la data de 15 septembrie 2011

Prin sentința civilă nr. 424 din 4 noiembrie 2011, Tribunalul Dolj a admis acțiunea reclamantei R.A. în contradictoriu cu pârâțul Cabinet de avocatură A.P. reprezentat de av. A.P. și a constatat nulitatea absolută a contractului de asistență juridică nr. 23 din 17 martie 2008, încheiat între reclamantă și pârât.

Pentru a pronunța această soluție, tribunalul a reținut în esență următoarele:

Obiectul contractului de asistență juridică încheiat între părți nr. 23 din 17 martie 2008 a fost constituit de „reprezentarea la Consiliul Local Șimnicu de Sus – Comisia de Aplicare a Legii nr. 247/2005 în vederea reconstituirii dreptului de proprietate conform sentinței civile nr. 81/2007 și deciziei nr. 1938/215/2007 pentru 30 ha, depunerea de cereri, contestații, la punerea în posesie, la Comisia Județeană Dolj din cadrul Prefecturii pentru eliberarea titlului de proprietate pentru 30 ha, T98, P1497, P1498 și P1499”.

La art. 5 din contract se arată că „în cazul în care se va obține punerea în posesie și eliberarea titlului de proprietate pentru 30 ha, d-na P.J.A. va achita onorariu de succes de 125.000 Euro”.

Potrivit art. 135 alin. (1) din Statutul profesiei de avocat, „este interzis avocatului să-și fixeze onorariile în baza unui pact „de quota litis”, iar potrivit alin. (2) al aceluiași articol „pactul „de quota litis” este o convenție încheiată între avocat și clientul său, înainte de soluționarea definitivă a unei cauze, convenție care fixează exclusiv totalitatea onorariilor avocatului, în funcție de rezultatul judiciar al cauzei, indiferent dacă aceste onorarii constau într-o sumă de bani, un bun sau orice altă valoare”.

Contractul de asistență juridică încheiat între reclamantă și pârât conține un astfel de pact de quota litis în privința onorariului fixat, dat fiind că stabilește în mod exclusiv și în integralitatea sa onorariul convenit avocatului în funcție de rezultatul demersului legal de reconstituire a dreptului de proprietate funciară.

În consecință, acest act juridic este lovit de nulitate absolută pentru încălcarea unei dispoziții legale imperative.

Împotriva acestei sentințe a declarat apel Cabinet Avocat A.P., prin avocat P.A., susținând că hotărârea este dată cu încălcarea dispozițiilor legii avocaturii, a Statutului profesiei de avocat și a dispozițiilor Codului civil privind calitatea părților, capacitatea părților, a drepturilor procesuale exercitate, a încheierii și stabilității convențiilor legal încheiate, precum și a dispozițiilor procesuale civile.

S-a încălcat și interpretat în mod greșit noțiunea „nulității act”, apelanta nu a încălcat nicio prevedere legală și Statutul profesiei nu interzice inserarea clauzei în contract a „onorariului de succes”. Contractul de asistență juridică trebuia interpretat în întregul său avându-se în vedere art. 2 și urma să se coroboreze cu art. 5.

Prin decizia nr. 43 din 30 mai 2012, Curtea de Apel Craiova, Secția I civilă, a respins ca nefondat apelul declarat de pârâțul Cabinet Avocat A.P. prin avocat P.A.

Pentru a pronunța această soluție, Curtea de Apel a reținut în esență următoarele:

Referitor la excepția lipsei calității procesuale active s-a reținut că potrivit înscrisurilor depuse la dosarul cauzei rezultă că P.J.A. este una și aceeași persoană cu R.A., nume dobândit prin căsătorie.

Potrivit dispozițiilor art. 132 din Statutul profesiei de avocat, pentru activitatea sa profesională avocatul are dreptul la onorariu și acoperirea tuturor cheltuielilor făcute în interesul clientului său.

Art. 134 pct. 6 prevede că avocatul are dreptul ca în completarea onorariului fixat să solicite și să obțină și un onorariu de succes, cu titlu complementar, în funcție de rezultat sau de serviciul furnizat.

Chiar dacă onorariul de succes nu se stabilește în raport de natura și complexitatea cauzei, ci în funcție de rezultatul judiciar al cauzei, valoarea însumată a onorariilor trebuie să fie totuși echitabilă și justificată.

Onorariul de 125.000 Euro, convenit între părți, pentru punerea în posesie și obținerea titlului de proprietate pentru 30 ha teren, conform amplasamentului indicat în cuprinsul sentinței civile nr. 81/12 ianuarie 2007, nu îndeplinește aceste cerințe, reprezentând un pact de „quota litis” deoarece înainte de soluționarea definitivă a cauzei - faza executării fiind o fază a procesului -, la art. 5 din contract au fost fixate totalitatea onorariilor (pentru toate operațiunile necesare ducerii la îndeplinire a obligațiilor menționate în contract ce vizau punerea în posesie și eliberarea titlului de proprietate) sub forma unei sume globale, exclusiv în funcție de rezultatul judiciar al cauzei. Curtea a reținut că acest onorariu a fost stabilit cunoscând că nu există riscul unei pierderi și nu îndeplinește condiția proporționalității raportat la natura și complexitatea cauzei și nici a echitabilității, pentru a putea fi considerat onorariu de succes.

Ca urmare, în raport de interdicția menționată expres la art. 135 din Statutul profesiei de avocat, a cărei încălcare nu poate fi sancționată decât cu nulitatea absolută, în mod corect prima instanță a constatat nulitatea contractului de asistență juridică.

Împotriva acestei decizii a declarat recurs Cabinet Avocat A.P., solicitând casarea hotărârii recurate în temeiul art. 312 alin. (3) C. proc. civ. și în subsidiar modificarea deciziei și pe fond admiterea apelului și respingerea acțiunii reclamantei intimată R.A.

Au fost invocate dispozițiile art. 304 pct. 1, 3 și 4 C. proc. civ., precum și art. 304 pct. 6, 7, 8, 9 C. proc. civ.

În motivarea recursului se arată:

Instanța nu a fost constituită legal potrivit dispozițiilor art. 12, 13 din Legea nr. 304/2004. Ședința nu a fost înregistrată și la dosarul cauzei nu a existat o hotărâre din care să reiasă care dintre cei trei magistrați intră în compunerea completului de apel.

Instanța nu și-a verificat competența în raport de data intrării în vigoare a noului Cod civil, privind „noțiunea de profesionist”.

S-au depășit atribuțiile puterii judecătorești în condițiile în care se „contestă” prin acțiunea introductivă onorariul de succes, respectiv esența acțiunii este contestarea onorariului de la art. 5, care în conformitate cu dispozițiile art. 31 din Legea nr. 51/1995 este de competența decanului Baroului.

În mod greșit a fost respinsă excepția lipsei calității active procesuale a reclamantei, neexistând elemente că numele și prenumele celei care are această calitate reprezintă identitate cu cea care a beneficiat de serviciile Cabinetului prin contractul de asistență juridică nr. 23/2008.

Toate actele s-au încheiat în baza contractului de asistență juridică pe numele P.J.A., pe care nu le-a contestat, și nu R.A.

Recurenta a arătat că instanța de apel nu a primit cererea de înscriere în fals și nici nu a motivat acest refuz.

Instanța a dispus nulitatea *in integrum* a contractului de asistență juridică, deși acesta dobândise caracter de titlu executoriu și a fost respinsă definitiv și irevocabil contestația la executare.

Onorariile stabilite la art. 5 și art. 2 și 3 din contract s-au realizat prin negociere, la care intimata P.J.A. a fost de acord la data încheierii contractului și nu înainte de finalizarea acestuia, a acceptat

aceste clauze, nu a făcut nicio obiecțiune la acesta și numai după finalizarea operațiunilor și obținerea rezultatului în favoarea sa a „constatat” că acest contract nu „este legal”, tocmai pentru a nu-și duce la îndeplinire obligațiile sale contractuale.

Interpretarea contractului este greșit făcută și se încalcă prin aceasta dispozițiile legii avocaturii, dar și ale Statutului profesiei de avocat, respectiv dreptul avocatului la onorariu și la acoperirea cheltuielilor sale, astfel că se realizează o judecată în favoarea numitei P.J.A.

Instanța a încălcat dispozițiile art. 133 și 134 din Statut, unde condiția de a stabili onorarii fixe și de succes sunt obligatorii, Statutul stabilind că acestea se stabilesc între client și avocat în mod liber și că pot opta pentru categoria de onorarii de la literele a) – d), și nu în mod absolut și cumulativ, normele fiind în afara legii avocaturii fiind dispozitive, și nu obligatorii, existând particula „poate”, și nu „trebuie”.

Onorariul de succes se confundă grosolan cu pactul de quota litis, interpretându-se abuziv art. 134 cu art. 135 și dându-se o interpretare contrară normelor de drept imperativ – legea avocaturii și a Statutului, dar și normelor internaționale, în domeniu.

Art. 5 din contractul nr. 23/2008 nu s-a încheiat printr-o convenție, ci în contractul de asistență juridică și odată cu încheierea contractului de asistență juridică înainte de începerea oricăruia dintre demersurile stipulate la art. 1, efectuate de Cabinet în interesul d-nei P.J.A., și nu înainte de „soluționarea definitivă a cauzei”.

Instanța elimină factorul aleatoriu din contractul de asistență juridică, pentru că și dacă clientul beneficia de o hotărâre definitivă și irevocabilă, aceasta nu se putea pune în executare în domeniul de fond funciar decât cu obligarea organelor de drept administrativ-funciar, de a recunoaște această hotărâre, și pe cale de consecință, de a emite hotărâri, procese-verbale de punere în posesie și urmărirea realizării acestor operațiuni, ceea ce reprezintă emiterea titlului de proprietate.

Instanța de apel nu stabilește care ar fi cuantumul onorariilor echitabile și justificate, în ce se cuantifică sau raportează aceste onorarii, în condițiile în care nu există tarife minimale și maxime. Recurenta a arătat că onorariul nu este achitat, munca s-a depus de către cabinet, clientul și-a obținut beneficiile acestui contract, dar nulitatea afectează numai avocatul, nu și cealaltă parte contractantă, „o situație sui generis” pentru instituția nulității absolute, care normal trebuie să afecteze ambele părți contractante, și nu numai o parte.

În susținerea recursului, la dosar s-au depus înscrisuri.

Intimata R.A. a formulat întâmpinare, solicitând respingerea recursului ca nefondat.

Analizând recursul prin prisma motivelor de nelegalitate invocate, Înalta Curte a apreciat că acesta este nefondat și a fost respins pentru următoarele considerente:

În cauză nu sunt întrunite cerințele art. 304 pct. 1 C. proc. civ., instanța fiind alcătuită în conformitate cu dispozițiile legale în materie din doi judecători, care au pronunțat atât încheierea de la 23 mai 2012, cât și decizia de la 30 mai 2012.

Din încheierea de la 23 mai 2012 nu rezultă că recurenta a solicitat instanței de apel să-și verifice competența față de intrarea în vigoare a noului Cod civil. Nu există consemnări în acest sens. Pe de altă parte, litigiul a fost corect soluționat de Secția I civilă a Tribunalului Dolj și respectiv de Secția I Civilă a Curții de Apel Craiova, astfel că nu au fost încălcate dispozițiile legale în materie de competență și nici de compunere a instanței.

În cauză nu sunt întrunite cerințele art. 304 pct. 4 C. proc. civ., instanța nu a depășit atribuțiile puterii judecătorești. Aceasta deoarece obiectul acțiunii introductive îl constituie constatarea nulității absolute a contractului de asistență juridică nr. 23/17 martie 2008, deci nulitatea absolută a unui act juridic și, nicidecum, astfel cum susține recurenta, contestarea onorariului, care este de competența decanului Baroului.

Intimata-reclamantă a contestat contractul de asistență juridică având în vedere dispozițiile acestuia raportat la stabilirea unei quota litis.

În ceea ce privește art. 304 pct. 6, respectiv „instanța a dat mai mult decât s-a cerut ori ceea ce nu s-a cerut”, Înalta Curte a apreciat că acesta nu este aplicabil în cauză. Pe de altă parte, recurenta nu precizează ce anume a dat instanța mai mult decât s-a cerut ori ceea ce nu s-a cerut, iar, pe de altă parte, hotărârea dispune numai cu privire la criticile invocate în apel față de sentința pronunțată de tribunal.

Decizia recurată cuprinde motivele pe care se sprijină, iar considerentele acesteia sunt în deplină concordanță cu dispozițiile art. 261 pct. 5 C. proc. civ., fiind menționate motivele de fapt și de drept care au format convingerea instanței, cum și cele pentru care s-au înlăturat cererile părților.

În ceea ce privește identitatea reclamantei, Curtea de apel s-a pronunțat asupra excepției lipsei calității procesuale active făcând trimitere la probele administrate.

Aprecierea probelor nu constituie un motiv de nelegalitate care să se regăsească în dispozițiile art. 304 pct. 1- 9 C. proc. civ., astfel că, Înalta Curte a considerat că, în ceea ce privește critica asupra înscrisurilor care demonstrează identitatea reclamantei cu persoana cu care a încheiat contractul de asistență juridică, aceasta privește netemeinicia deciziei recurate și nu poate fi analizată în calea de atac a recursului.

Nu se poate reține susținerea recurentei în ceea ce privește faptul că instanța a încălcat dreptul avocatului de a-și încasa onorariul pentru munca depusă.

În cauză, onorariul avocatului pentru munca depusă nu a fost încasat deoarece acesta nu a fost prevăzut în contract, deci nu putea fi plătit, atât timp cât singura sumă de bani prevăzută în contract a fost quota litis, ceea ce este interzis de lege.

Curtea de apel a făcut o corectă analiză paralelă a „onorariului de succes” și a „pactului de quota litis” având ca reper art. 135 alin. (1) și (2), art. 132 precum și art. 134 alin. (6) din Statutul profesiei de avocat.

Astfel, „este interzis avocatului să-și fixeze onorariile în baza unui pact „de quota litis”, care este o convenție încheiată între avocat și clientul său, înainte de soluționarea definitivă a unei cauze, convenție care fixează exclusiv totalitatea onorariilor avocatului, în funcție de rezultatul judiciar al cauzei, indiferent dacă aceste onorarii constau într-o sumă de bani, un bun sau orice altă valoare. S-a reținut în mod corect de către Curtea de apel că pentru a fi considerat onorariu de succes părțile ar fi trebuit să convină asupra unui onorariu care să îndeplinească condiția proporționalității în raport de natura și complexitatea cauzei în care a fost acordată asistența juridică, la care se adaugă onorariul de succes cu titlu complementar raportat la atingerea de către avocat a unui anumit rezultat.

Între părți nu a fost încheiat un contract aleatoriu în care să existe atât posibilitatea unui câștig cât și riscul unei pierderi, existând certitudine asupra obținerii rezultatului, în condițiile în care reclamanta deținea un titlu executoriu prin care obținuse reconstituirea dreptului de proprietate pe un amplasament indicat chiar în titlu.

Așa fiind, în mod corect s-a constatat nulitatea contractului de asistență juridică, astfel că în cauză nu sunt întrunite cerințele art. 304 pct. 8 și 9 C. proc. civ.

Nu poate fi primită nici critica privind cheltuielile de judecată, instanța de apel făcând o corectă aplicare a dispozițiilor art. 274 C. proc. civ.

Față de aceste considerente, Înalta Curte a apreciat că în cauză nu există motive de nelegalitate care să impună modificarea sau casarea deciziei recurate și, pe cale de consecință, potrivit dispozițiilor art. 312 alin. (1) C. proc. civ., recursul a fost respins ca nefondat.

Potrivit dispozițiilor art. 274 C. proc. civ., recurentul a fost obligat la plata cheltuielilor de judecată către intimată.